

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).38
УДК 378.6:37:378.015.31:796

Капцюг Ю. Ф., викладчик
Черняўская Т. Н. старэйшыя викладчыкі

Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

АРГАНІЗАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫЯ АСНОВЫ ЦЬЮТАРСКАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ФАКУЛЬТЭТА ФІЗІЧНАГА ВЫХАВАННЯ УСТАНОВЫ АДУКАЦЫІ “БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ УНІВЕРСІТЭТ ІМЯ МАКСІМА ТАНКА”

У артыкуле апісаны накірункі дзейнасці і асаблівасці арганізацыі студэнцкага цьютарства на факультэце фізічнага выхавання Установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка». Неабходнасць укаранення цьютарскага суправаджэння ў айчынную адукацыю звязана з працэсамі інтэграцыі Рэспублікі Беларусь у сусветную адукацыйную прастору, з развіццём новых стандартаў рэалізацыі ідэй сістэмы адукацыі. Вучэбная дысцыпліна “Спартыўна-педагагічная дасканаласць” прадугледжвае актыўную, самастойную працу студэнтаў па засваенні тэарэтычных і практычных пытанняў рэжысуры спартыўна-мастацкіх уяўленняў. Ва ўмовах узаемадзеяння старэйшых курсаў з малодшымі, малодшыя курсы актыўна ўключаюцца ў працу па засваенні вучэбнага матэрыялу, а старэйшыя–зацікаўлены ў выніку сваёй дзейнасці, імкнучы зрабіць канчатковую справаздачу лепш, чым папярэдні матэрыял. У выніку сумеснай працы ў студэнтаў фарміруюцца практычныя навыкі ў падборы сродкаў выразнасці, неабходных для стварэння спартыўных нумароў, навыкі працы з музычным матэрыялам, адпрацоўваюцца рэжысёрскія прыёмы па падрыхтоўцы спартыўна-мастацкіх прадстаўленняў. Вынікі даследавання дазволілі зрабіць высновы пра тое, што акадэмічнае цьютарства з’яўляецца перспектыўным, але яшчэ пакуль малавывучаным, накірункам падрыхтоўкі пісьменнага маладога пакалення, якое валодае прафесійнымі навыкамі.

Ключавыя словы: цьютар, студэнцкае цьютарства, факультэт фізічнага выхавання, спартыўная рэжысура.

Капцюг Ю.Ф., Черняўская Т.М. Організацыйно-методичні основи тьюторскаго работы факультету фізічнаго виховання установи освіти «Білоруський державний педагогічний універсітэт імені Максіма Танка». У статті описані напрямки діяльності та особливості організації студентського тьюторства на факультеті фізічнаго виховання закладу освіти «Білоруський державний педагогічний універсітэт імені Максіма Танка». Необхідність впровадження тьюторського супроводу в вітчизняну освіту пов’язана з процесами інтеграції Республіки Білорусь в світовий освітній простір, з розвитком нових стандартів реалізації ідей системи освіти. Навчальна дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення» передбачає активну, самостійну роботу студентів по освоєнню теоретичних і практичних питань режисури спортивно-художніх уявлень. В умовах взаємодії старших курсів з молодшими, молодші курси активно включаються в роботу по освоєнню учбового матеріалу, а старші – зацікавлені в результаті своєї діяльності, прагнуть зробити звітний матеріал краще попереднього, так як враховуються помилки попередників. В результаті спільної роботи у студентів формуються практичні навички в підборі виразних засобів, необхідних для створення спортивних номерів, навички роботи з музичним матеріалом, відпрацьовуються режисерські прийоми з підготовки спортивно-художніх уявлень. Результати дослідження дозволили зробити висновки про те, що академічне тьюторство є перспективним і ще поки маловивченим напрямком підготовки грамотного молодого покоління, що володіє професійними навичками.

Ключові слова: тьютор, студентське Тьюторство, факультет фізічнаго виховання, спортивна режисура.

Kaptyug Yu. F. Chernyavskaya T. N. Organizational and methodological foundations of the tutor work of the Faculty of Physical Education of the Educational Institution "Belarusian State Pedagogical University named after Maxim Tank». The article describes the activities and features of the organization of student tutoring at the Faculty of Physical Education of the Educational institution "Belarusian State Pedagogical University named after Maxim Tank". The need to introduce tutor support in domestic education is connected with the processes of integration of the Republic of Belarus into the world educational space, with the development of new standards for the implementation of the ideas of the education system, when a tutor can help students choose a specific direction of professionalization and contribute to the successful building of the trajectory of life at the university. Educational discipline "Sports-pedagogic perfection" for specialty 1-88 01 02 Sports-pedagogical activity (on directions), the direction of the specialty 1-88 02 01-04 Sport-pedagogical activities (sports Director) involves the active, independent work of students on mastering theoretical and practical issues of directing sports and artistic performances. In interaction with Junior senior courses, students are actively involved in the development of educational material, and seniors - interested in the outcome of their activities, strive to make the reporting material better than the previous one, as it takes into account the mistakes of predecessors. And this continuity is maintained from year to year. As a result of joint work, students develop practical skills in the selection of expressive means necessary for creating sports numbers, skills in working with musical material, and develop directing techniques for preparing sports and artistic performances. The results of the study allowed us to draw conclusions that academic tutoring is a promising and still poorly studied area of training of the literate young generation with professional skills.

Key words: tutor, student tutoring, faculty of Physical Education, sports directing.

У адпаведнасці з запытамі грамадства і дзяржавы сістэма адукацыі заклікана забяспечыць навучанне і выхаванне высокаадукаваных маладых людзей і кваліфікаваных спецыялістаў, здольных да прафесійнага росту і прафесійнай мабільнасці ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Асаблівую актуальнасць набывае пытанне фарміравання прафесійных

компетэнцый. Адным са спосабаў фарміравання дадзеных кампетэнцый з'яўляецца студэнцкае цытарства.

Аналіз псіхалага-педагагічнай літаратуры, праведзены намі, сведчыць пра тое, што паняцце «цыютар» вызначаецца па-рознаму. Яго тлумачаць як «настаўнік, член кантынгенту навучаючых дарослых людзей, які ажыццяўляе пастаянную дапамогу аднаму або некалькім дарослым, што навучаюцца ў вырашэнні пытанняў арганізацыі навучання» (С. І. Змеяў) [4, С. 8]; як «найважнейшы сістэмаўтваральны кампанент, які выконвае функцыі выкладчыка, кансультанта, метадыста і настаўніка» (Ю. Л. Дзеражнэ) [1, с. 4]; як «таго, хто суправаджае працэс асваення новай дзейнасці» (Т. М. Кавалёва) [4, с. 7]; як «дарослага, які дапамагае вучню будаваць індывідуальную адукацыйную траекторыю» (Н. В. Рыбалкіна) [1, с. 4]. У перакладзе з англійскай мовы tutor – хатні настаўнік, рэпетытар, які дае прыватныя ўрокі, школьны настаўнік. У англійскіх універсітэтах цыютар – кіраўнік групы студэнтаў (накшталт звыкллага куратара) [7, с. 4]. Існуе некалькі трактовак тэрміна «цыютар», але ўсе яны адзіныя ў галоўным – цыютар працуе з кожным навучэнцам індывідуальна, арыентуецца на яго цікавасць, магчымасці, здольнасці і жаданні [5, с. 8].

Цыютарская дзейнасць, як лічыць С. В. Якаўлеў, з'яўляецца альтэрнатывай выхаваўчай дзейнасці куратара, які арганізуе ў асноўным калектыўныя формы выхаваўчай дзейнасці і рэалізуе педагагічныя прынцыпы выхавання ў калектыве. Выхаванне ў педагагічных умовах калектыву фарміруе валявыя якасці асобы і ўменне падпарадкоўвацца агульным патрабаванням і правілам [6, з 7]. Аўтар пазначае, што цыютар, наадварот, ажыццяўляе прынцыпы асобна-арыентаванага навучання і выхавання, рэалізуе індывідуальны падыход да адукацыі навучэнца. Пры гэтым вялікая доля педагагічных дзеянняў цыютара накіравана на выхаванне самастойнасці, індывідуальнай адказнасці і творчай ініцыятывы навучэнцаў. Педагагічная функцыя цыютара заключаецца ў тым, каб дапамагчы студэнту прасвятліць значэнне назіраемых і ацэньваемых падзей, фактараў рэальнай рэчаіснасці і сітуацыі яго жыцця, аформіць стаўленне да іх і намеціць ўласныя крокі, паставіць перад сабой дасягальныя і рэальныя мэты [6, с. 7].

На думку А.Б. Коласавай, мэтай прафесійнай цыютарскай дзейнасці з'яўляецца суправаджэнне распрацоўкі і рэалізацыі кожным навучэнцам індывідуальнай адукацыйнай праграмы [2, с. 16].

Аўтары кнігі «Студэнцкае цыютарства ў БДПУ» трактуюць паняцце «студэнцкае цыютарства» як «комплекс мерапрыемстваў па ўзаемадзеянні студэнтаў старэйшых курсаў са студэнтамі малодшых курсаў з мэтай павышэння якасці адукацыйнага працэсу, актывізацыі самавыхавання і самаўдасканалення студэнтаў, развіцця студэнцкай адказнасці і ініцыятывы» [3, с. 7].

Коласава А.Б. абазначае значнасць такой з'явы як «цыютарскае суправаджэнне» і трактуе гэта паняцце як «цэласную сістэму вучэбнай і пазавучэбнай дзейнасці, якая забяспечвае эфектыўныя ўмовы для развіцця сацыяльна актыўнай, адказнай, самастойнай, творчай, ініцыятыўнай асобы» [2, с. 17]. Такое ўзаемадзеянне сумеснай працы ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу спрыяе паспяховай сацыялізацыі студэнтаў.

Для вырашэння праблем, якія ўзнікаюць у студэнцкім асяроддзі, ва Установе адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт» (БДПУ) уведзена сістэма студэнцкага цыютарства. На ўсіх факультэтах, распрацавана і зацверджана Палажэнне аб студэнцкім цыютарстве, дзе падрабязна апісаны агульныя прынцыпы, задачы і напрамкі работы, правы і абавязкі студэнта-цыютара.

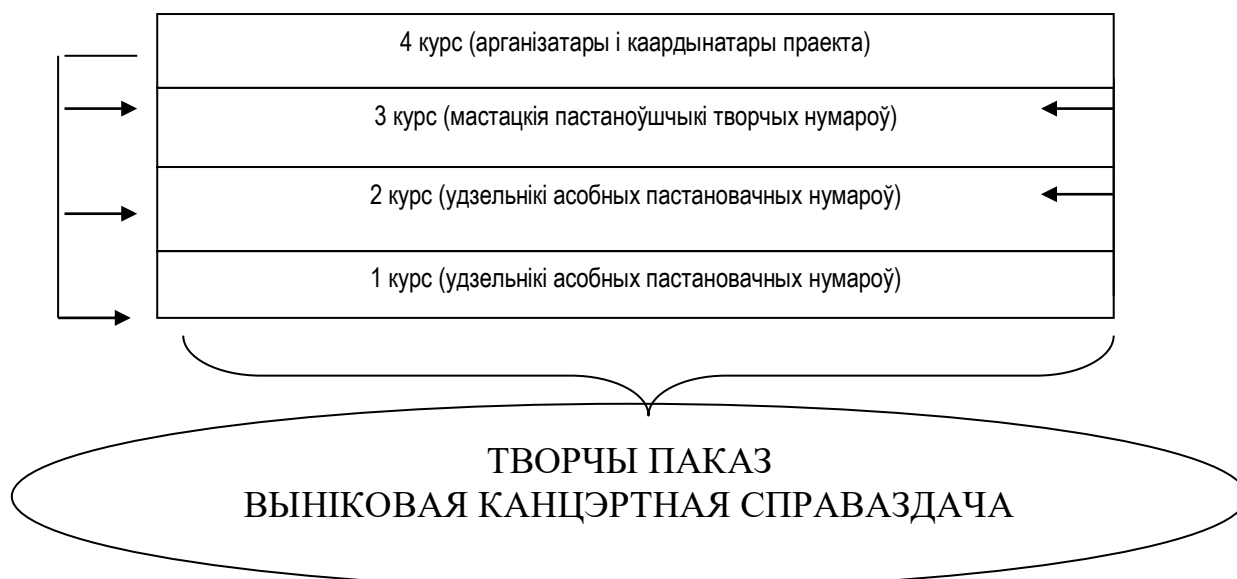
На сённяшні дзень вылучаюцца наступныя накірункі дзейнасці студэнтаў-цыютараў БДПУ:

- акадэмічнае цыютарства – суправаджэнне навучальнага працэсу студэнтаў розных курсаў. Дапамога па пытаннях падрыхтоўкі да семінарскіх заняткаў, выканання кіруемых самастойных работ, лабараторных заняткаў, здачы залікаў і экзаменаў;
- цыютарскае суправаджэнне студэнтаў-замежнікаў – дапамога з адаптацыяй навучэнцаў да студэнцкага жыцця, засваенні навучальных дысцыплін, далучэнне да ўдзелу ў грамадскім жыцці факультэта і ўніверсітэта;
- сацыяльнае цыютарства – дапамога ў адаптацыі першакурснікаў да ўмоў навучання ў вуч. За кожнай групай замацаваны цыютары 2-3 курса.

На факультэце фізічнага выхавання БДПУ па спецыяльнасці 1-88 02 01 Спартыўна-педагагічная дзейнасць (па накірунках), накірунак спецыяльнасці 1-88 02 01-04 Спартыўна-педагагічная дзейнасць (спартыўная рэжысура) у рамках засваення вучэбнай дысцыпліны «Спартыўна педагагічнае ўдасканаленне» актыўна выкарыстоўваецца акадэмічнае цыютарства.

У працэс уцягнуты студэнты з першага па чацвёрты курс вышэйабазначанай спецыяльнасці. У раздзеле «Педагагічнае майстэрства» вучэбнай праграмы «Спартыўна-педагагічнае ўдасканаленне» для трэцяга і чацвёртага курса прадугледжана падрыхтоўка масавых нумароў, шэсцяў, прадстаўленняў, а для першага і другога курса – удзел у паказальных выступленнях. У выніку сумеснай, плённай дзейнасці арганізоўваецца творчы паказ (у першым паўгоддзі) і выніковая канцэртная справаздача (у другім паўгоддзі), так як мэтай вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца развіццё навыкаў практычнай працы, звязаных са стварэннем масавых спартыўна-мастацкіх відовішчаў, складаннем спартыўных кампазіцый, арганізацыяй спартыўна-мастацкіх прадстаўленняў і правядзеннем рэпетыцый.

Чацвёрты курс з'яўляецца арганізатарам і каардынатарам агульнай структуры творчага паказу і выніковай канцэртнай справаздачы: распрацоўвае канцэпцыю мерапрыемства, адказвае за арганізацыю рэпетыцый, ажыццяўляе распрацоўку мастацкага афармлення. Студэнты трэцяга курса адказваюць за пастаноўку асобных нумароў. Першакурснікі і другакурснікі з'яўляюцца ўдзельнікамі асобных пастаповачных нумароў (мал. 1).

Мал. 1. Арганізацыя дзейнасці цыютарскіх студэнцкіх груп па асваенні вучэбнага матэрыялу дысцыпліны

“Спартыўна-педагагічнае ўдасканаленне” Галоўным перавагай такога віду цыютарства з’яўляецца індывідуальны падыход да групы студэнтаў на розных этапах, што дазваляе больш поўна ўлічваць калектыўныя магчымасці і іх патэнцыял. Цыютары самі вучацца выяўляць слабыя і моцныя бакі ўдзельнікаў і робяць акцэнт на развіццё або мадыфікацыю ў бок іх спрашчэння. За час працы з групай у цыютара ёсць магчымасць глыбей даведацца пра кожнага ўдзельніка каманды, убачыць яго асабістыя мэты, імкненні, перавагі, магчымасці, выявіць прабелы і дапамагчы выбудаваць індывідуальную траекторыю навучання. Акрамя таго, гэты выгляд цыютарства дае магчымасць паспрабаваць рэалізаваць сябе ў якасці спартыўнага рэжысёра ад удзельніка і да арганізатара. Яшчэ адной вартасцю такога віду цыютарства з’яўляецца тое, што студэнтам прасцей наладзіць кантакт і нефармальныя зносіны ў сілу невялікай розніцы ва ўзросце і аднолькавага сацыяльнага статусу. Часам студэнт студэнту можа растлумачыць матэрыял значна прасцей і даступней, чым выкладчык. Час зносін у працэсе аказання цыютарскай дапамогі не абмежаваны знаходжаннем ва ўніверсітэце і можа ажыццяўляцца па месцы пражывання ў выглядзе сумеснага абмеркавання планаў і выбару стратэгіі будучай дзейнасці, а таксама з дапамогай зносін у сацыяльных сетках і анлайн-кансультавання.

Выснова. Актыўныя спосабы навучання і непасрэднае ўзаемадзеянне ў выглядзе іерархічнай цыютарскай лесвіцы дазваляюць дэталёва прапрацаваць заданні, ідэнтыфікаваць праблемы, якія ўзнікаюць пры ажыццяўленні прафесійнай дзейнасці, і знайсці шляхі іх вырашэння самастойна, каб пазбегнуць памылак у будучыні. У выніку студэнты вучацца выконваць пастановачныя мерапрыемствы, ствараць сцэнарыі спартыўна-мастацкіх прадстаўленняў і складаць кампазіцыйна-пастановачныя планы, весці падбор пастановачнай групы, каардынаваць супадпарадкаванасць розных відаў спартыўных і мастацкіх формаў з ідэйна-тэматычнай скіраванасцю праграмы. І ўсё гэта з масай людзей, якая пастаянна працуе.

Перспектыва. Вялікую цікавасць уяўляе вывучэнне прафесійна-педагагічных якасцяў цыютараў з мэтай стварэння падрабязнай апісальнай характарыстыкі студэнта-цыютара па спартыўнай рэжысуры.

Літаратура

1. Гедгафова Л. М. Тьюторское сопровождение студентов высших учебных заведений: сравнительный анализ зарубежной и российской практики: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук / Л. М. Гедгафова. – Владикавказ, 2014. – 22 с.
2. Колосова Е. Б. Тьютор как новая педагогическая профессия / Е. Б. Колосова. – М.: Чистые пруды, 2008. – 30 с.
3. Студенческое тьюторство в БГПУ: методические рекомендации / А. И. Жук [и др.]; под общ. ред. д-ра пед. наук, проф. А.И.Жука. – Минск: БГПУ, 2017. – 68 с.
4. Тьюторское сопровождение образовательного процесса: методические материалы. – Витебск: ГУДОВ «ВОИРО», 2017. – 22 с.
5. Челнокова Е. А. Тьюторская деятельность педагога в условиях профильного обучения: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук / Е. А. Челнокова. – Нижний Новгород, 2010. – 22 с.
6. Яковлев С. В. Тьютор и воспитанник / С. В. Яковлев. – М.: Инфра-М, 2017. – 20 с.
7. Barker P. On Being an Only Tutor. Innovations in Education and Teaching International, 2002. Vol. 39(1). – P. 3–13.

References

1. Gedgafova L. M. Tutorskoe soprovozhdenie studentov vysshih uchebnyh zavedenij: sravnitel'nyj analiz zarubezhnoj i rossijskoj praktiki: avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. ped. nauk / L. M. Gedgafova. – Vladikavkaz, 2014. – 22 s.

2. Kolosova E. B. T'yutor kak novaya pedagogicheskaya professiya / E. B. Kolosova. – М.: CHistyе prudы, 2008. – 30 s.
3. 3. Studencheskoe t'yutorstvo v BGPU: metodicheskie rekomendacii / A. I. ZHuk [i dr.]; pod obshch. red. d-ra ped. nauk, prof. A.I.ZHuka. – Minsk: BGPU, 2017.– 68 s.
4. T'yutorskoe soprovozhdenie obrazovatel'nogo processa: metodicheskie materialy. – Vitebsk: GUDOV «VOIRO», 2017. – 22 s.
5. CHelnokova E. A. T'yutorskaya deyatel'nost' pedagoga v usloviyah profil'nogo obucheniya: avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. ped. nauk / E. A. CHelnokova. – Nizhnij Novgorod, 2010. – 22 s.
6. YAkovlev S. V. T'yutor i vospitannik / S. V. YAkovlev. – М.: Infra-M, 2017. – 20 s.
7. Barker P. On Being an Only Tutor. Innovations in Education and Teaching International, 2002. Vol. 39(1). – P. 3–13.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).39

Касіч Н.П.,
к.пед.н., старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Бінецький Д. О.,
к.пед.н., старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Недільська А. І.
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОСТІ УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито особливості виховання цілеспрямованості учнів основної школи засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності. Здійснено аналіз проблеми виховання цілеспрямованості учнів основної школи. З'ясовано, що фізкультурно-оздоровча діяльність учнів 7-9 класів розглядається у сучасних дослідженнях як сукупність різноманітних заходів, які спрямовані на фізичний розвиток підростаючої особистості, укріплення здоров'я, формування фізичних та особистісних якостей учнівської молоді; підвищення психоемоційної стійкості, адаптаційних резервів їхнього організму; уміння старших підлітків організовувати та проводити самостійні заняття фізичними вправами з використанням оздоровчих сил природи та гігієнічних факторів. Встановлено, що метою фізкультурно-оздоровчої діяльності є створення умов для виховання цілеспрямованості в учнів основної школи.

Ключові слова: цілеспрямованість, виховання, учні основної школи, засоби, фізкультурно-оздоровча діяльність.

Касич Н. П., Бинецкий Д. О., Недельская А. И. Особенности воспитания целеустремленности учащихся 7-9 классов средствами физкультурно-оздоровительной деятельности.

В статье раскрыты особенности воспитания целеустремленности учащихся основной школы средствами физкультурно-оздоровительной деятельности. Осуществлен анализ проблемы воспитания целеустремленности учащихся основной школы. Выяснено, что физкультурно-оздоровительная деятельность учащихся 7-9 классов рассматривается в современных исследованиях как совокупность различных мероприятий, направленных на физическое развитие подрастающего поколения, укрепления здоровья, формирования физических и личностных качеств учащейся молодежи; повышение психоемоциональной устойчивости, адаптационных резервов их организма; умение старших подростков организовывать и проводить самостоятельные занятия физическими упражнениями с использованием оздоровительных сил природы и гигиенических факторов. Установлено, что целью физкультурно-оздоровительной деятельности является создание условий для воспитания целеустремленности у учащихся основной школы.

Ключевые слова: целеустремленность, воспитание, ученики основной школы, средства, физкультурно-оздоровительная деятельность.

Kasich N., Binetskiy D., Nedelskaya A. Features of upbringing purposefulness of 7-9 classes by means of physical culture and health-improving activities. The article reveals the features of the upbringing of the purposefulness of primary school students by means of physical culture and health-improving activities. The analysis of the problem of upbringing the purposefulness of primary school students is carried out. It was found that the physical culture and health-improving activity of old students is considered in modern research as a combination of various activities aimed at the physical development of the younger generation, health promotion, the formation of physical and personal qualities of students; increasing psycho-emotional stability, adaptive reserves of their body; the ability of older adolescents to organize and conduct independent physical exercises using the healing forces of nature and hygienic factors. It has been established that the purpose of physical culture and health-improving activities is to create conditions for the development of purposefulness in primary school students.

In modern conditions of revival and development of socio-economic and political life of Ukraine makes significant changes in the national system of education of the younger generation, in which the importance of educating the purposefulness of students, which is one of the main directions of developing a diverse, healthy, creative personality. Education of purposefulness, in particular, in physical culture and health-improving activity determines the successful achievement of the set goal, presupposes readiness for socially significant activity, development of moral and physical qualities of the growing personality.

Key words: purposefulness, upbringing, primary school students, means, physical culture and health-improving activity.